

Anders Arnell – ringmärker så in i vassen

Nästa ringmärkare som presenteras i FiU är Anders Arnell, boende och aktiv vid Vendelsjön. Anders arbetar halvtid på SOF:s kansli, men har under 2005-06 varit tjänstledig för att vara hemma med sin dotter. På den andra halvtiden jobbade Anders våren 2006 för Upplandsstiftelsen med att utveckla Vendelbygden som besöksområde. Här berättar han själv om sin profil som ringmärkare.

Jag började med ringmärkning i Umeå 1983–84 och mina läromästare var framför allt Linus Andersson och Björn Olsen (den senare numera riksbekant genom sin forskningsspecialitet: fågelburna sjukdomar). Jag är mycket tacksam för att ha fått bli upplärd av dessa drivna ringmärkare. Det började med en studiecirkel i Västerbottens OF:s regi och fortsatte med praktiska övningar utanför Umeå och Bureå. Jag hade förmånen att vara med i gänget som jobbade den första tiden med Stora Fjäderäggs fågelstation. Vi var flera stycken som skådat länge men aldrig ringmärkt förut, och tack vare stationschefen Björns generösa inställning blev vi snabbt tillräckligt många som kunde ringmärka där ute. Mitt "genombrott" som ansvarig märkare var när jag låg på Fjäderägg tre veckor hösten 1985. Jag tillbringade nog sammanlagt tre månader på "Ägget" mellan 1985 och 1990 och återvänder emellanåt dit än idag. Det är en fantastisk ö. Om min aska ska spridas någonstans ska det nog vara där – inte ens Vendelsjön kan konkurrera om den platsen i mitt hjärta.

Jag har även medverkat lite vid Ånnsjöns fågelstation samt hjälpt till vid Linus Anderssons privata märkplatser i Västerbotten. När jag flyttade ner till Uppland på allvar 1996 saknade jag länge anknnytning till ringmärkningen. År 2003 kunde vi efter ett par års planering starta en efterlängtd ringmärkningsplats vid Vendelsjön. Det innebar att jag nu också för första gången blev innehavare av en egen ringmärkarlicens. Ringmärkningen som sker strax norr om Örbyhus slott är beskriven i FiU tidigare (1/2004) och fler

artiklar kommer säkert. Det är en del av det s.k. CES-projektet (se faktaruta) och innebär att vi har 12 märktillfällen under maj till augusti. Vi ringmärker sedan också mer "fritt" några dagar under hösten.

Ringmärkning har många viktiga användningsområden och det är inte helt lätt att sätta något före det andra. Det mest spännande för mig är nog allt som rör fågelflyttningen. Alla de kunskaper som kommer fram genom ringmärkning om flyttvägar, rastplatser, strategier för bränsleupplagring, förändringar i ankomst- och avfärdstider o.s.v. har också betydelse för bevarandearbetet. Det är till exempel värdefullt att veta att en stor del av Europas näktergalar rastar i Nildeltat. Med anknnytning till CES-arbetet tycker jag också att ringmärkningens möjligheter att bidra med standardiserade data för miljöövervakning är mycket viktiga. Inte minst sker ju detta på Ottenby fågelstation sedan flera decennier. Sedan beundrar jag mycket alla de hängivna

Stora Fjäderäggs fågelstation.

Anders Arnell (t.v.) på ringmärkningsplatsen vid Vendelsjön.

ornitologer som fördjupar sig i enskilda arter medelst hundratals holkar eller klättrar i träd och ringmärker rovfågel- och uggleungar för fågelskyddets skull.

Ringmärkning ger också en unik möjlighet att låta människor komma fåglarna inpå livet. Att ha guidningar för barn och skolungdomar vid en märkplats är ett oslagbart sätt att väcka intresse för fåglar. Ingen som hållit en blåmes i sin hand är oberörd (just i blåmesens fall är det även rent fysiskt påtagligt).

Under årens lopp med Fjäderägg, Vendelsjön och övriga platser gissar jag att jag klämt ring på ungefär 6 000 fåglar. Av återfynd och kontroller från Fjäderägg minns jag särskilt två kungsfåglar: en som jag med darrande hand lösgjorde ur nätet hösten 1984, som hade finsk ring och var den nystartade fågelstationens första främmande kontroll, och en som kontrollerades på Christiansö vid Bornholm

en vecka efter vår märkning, som då alltså tillryggalagt cirka 1 100 km fågelvägen, vilket innebär drygt 15 mil per dygn. Från CES-platsen vid Örbyhus vill jag särskilt nämna dels att en av de första fåglar vi fångade i maj 2003 var en sävsparvhona märkt i Italien, och så vill jag berätta om den märkliga dagen 9 juni 2004. Då hade jag och Martin Amcoff en "uppvisningsmärkning" under endast en timme för en bussexkursion med Upplandsstiftelsens årsstämma. Vi fångade då sju fåglar, varav två var främmande kontroller (en belgiskmärkt bofink och en franskmärkt trädgårdssångare) och sedan har vi även fått återfynd på en koltrast från den dagen, vilken återfanns död i Skottland på senhösten samma år. Ett helt otroligt facit. Bofinken var ringmärkt som årsunge utanför Antwerpen hösten 2000 och alltså fyra år gammal när vi fångade den. Han kan mycket väl ha varit född vid Örbyhus slott.

Ringmärkt järnsparv och ringmärkarens utrustning.

Om vi skulle utveckla ringmärkningsverksamheten vid Vendelsjön – förutsatt att tid och övriga resurser finns – vore det spännande att försöka sig på att ringmärka doppingar. Mycket få doppingar ringmärks – enligt Svensk ringmärkningsatlas 229 skäggdoppingar och totalt 61 av alla övriga arter från 1911 och fram till 1995. Doppingar tillhör de svåraste arterna att fånga och ringmärka och visst vore det en utmaning att ge sig på den konsten – fast det får nog betraktas som dagdrömmar tills vidare.

Att syssla med ringmärkning ger mig väldigt mycket. Särskilt är det mötet med fåglarna, fågelindividerna, som fascinerar. Dels ser man liksom något gudomligt i deras ögon, och dels får man se helt andra detaljer i fjäderdräkt och beteende än man gör i fält. Det är en ynnest att få hålla fåglar i sin hand och njuta av vackra mångskiftande fjäderdräkter. Inte minst "oansenliga" arter som grå flugsnappare, trädkrypare och trädgårdssångare får en helt annan lyster på nära håll. Man förundras också över fåglars anpassning, t.ex. när man får nötväckans gripfötter runt fingret eller när man lite småskrajset stoppar ner handen i påsen med stenknäcken.

Som med all fågelskådning är det också ett stort spänningsmoment – jag tycker nog ringmärkningen är den mest spännande av all skådning. Vad ska hänga där i näten på första eller andra rundan? Varför ökade vår fångst från 340 till 580 individer mellan 2003 och 2004? Och när det var liggvass längst ut våren 2004 fångade vi 12 nordliga gulärlor på en morgon – inte precis vad man väntar sig på en märkplats i vass- och buskmiljö.

Jag vill gärna också framhålla den sociala sidan. Man samlas en grupp runt ett gemensamt projekt och märkplatsen är utmärkt även för fika och samtal. På fågelstationerna pågår många spännande diskussioner under kvällstimarna innan man somnar in till radions sjörapport kl. 21:50. I CES-projektet vid Vendelsjön är vi en grupp på 7-8 personer som jobbar som ringmärkare eller assistenter. Jag är glad att vi är så många i kärntruppen, det ökar chansen att få kontinuitet i verksamheten och gör det hela mycket roligare. Vi försöker visa upp ringmärkningen så gott vi kan och har haft öppet hus, exkursioner, reportage i UNT och radions P1 och många gäster under de tre år vi hittills hållit på. Jag vill gärna verka i samma anda som

Fakta om CES

Märkplatsen vid Oxängen, Örbyhus slott, Vendelsjön, ingår i det europeiska övervakningsprogrammet Constant Effort Sites (CES). Märkningen inom programmet görs under fåglarnas häckningstid, maj till augusti. Genom standardiserad fångst på ett tillräckligt stort antal märkplatser får man ihop data nog för att kunna göra statistiskt säkra jämförelser av häckningsframgång och vinteröverlevnad mellan åren. Häckningsframgången följs upp genom att år från år jämföra andelen årsungar i fångsten. Vinteröverlevnaden mäts genom att på motsvarande sätt jämföra andelen återfångade vuxna fåglar mellan åren. Det är en stor känsla att återfånga till exempel samma rörsångarindivid tre år i följd – den har då gjort den långa resan till och från Afrika minst två gånger.

På CES-platsen vid Vendelsjön är Anders Arnell ansvarig ledare. Medhjälpande ringmärkare är Ingemar Lindquist, Kenneth Pless och Jan Wärnbäck. Som assistenter brukar Britt och Mats Fredriksson, Karin Gerhardt och Thomas Pless vara flitigast. Sammanlagt har ett 20-tal personer deltagit aktivt i arbetet. När vi byggde upp märkplatsen hjälpte också Bernt Thorsell till mycket.

Jag vill slutligen tacka markägaren, Örbyhus gods, som upplåter sina ägor till vårt projekt, Upplandsstiftelsen, som bidrog ekonomiskt till etableringen av märkplatsen, samt Studieförbundet, som samarbetar med oss genom att ringmärkningen körs som studiecirkel varje år.

min ringmärkarmentor Björn Olsen – tack vare den öppenheten lever Stora Fjäderäggs fågelstation ännu kvar i god välmåga, långt efter det att Björn lämnat skutan.

Ringmärkare i Sverige har ett nätverk via Ringmärkningscentralen, bland annat genom ringmärkarmöten vartannat år, infobladet Ringinform och mailinglistan Ringtrasten. Jag skulle gärna även se en ökad kontakt mellan ringmärkare i Uppland, att besöka varandras märkplatser och lära sig mer. Jämfört med sådana som Lasse Gustavsson och Bill Douhan är de flesta av oss nybörjare och det finns mycket att lära.

Det vore roligt om vi blev fler ringmärkare i Uppland. Med tanke på alla de fågelskådare som finns här är potentialen rimligtvis stor. Jag tror inte alla inser vad de går miste om, även om jag förstår att man kanske inte vill binda upp sig för ett eget projekt. Ringmärkning ger så många extra dimensioner till fågelintresset och vi behöver fler som bidrar

till att samla in mer kunskap om våra kära fåglar. Vill man specialisera sig är det bara att titta i Svensk Ringmärkningsatlas och leta efter luckorna.

Jag skulle gärna lära upp nya ringmärkare, särskilt yngre människor. Bara man inte förväntar sig sibirisk piplärka eller rubinnäktergal i näten Ö men stenknäck, rosenfink och flodsångare är spektakulärt nog! Faktum är att vår märkplats två år av tre har varit den artrikaste och individrikaste av Sveriges alla 25-30 CES-platser. Det beror delvis på att vi har både vassar och buskmark inom fångstområdet.

Ringmärkning förstärker verkligen fågelintresset och engagemanget i fågelintressets alla tre ben: fågelskådning, fågelkunskap och fågelkydd!

Anders Arnell
Ängslyckan, Vendel
748 94 Örbyhus